

KONDOR KATALIN

„BENNÜNKET A CSELEKVÉS LEHETŐSÉGE ÉRDEKEL”

Beszélgetés Béres Józseffel és Klára asszonnyal

Nem mindegy, az ország melyik táján él az ember. Vannak szerencsésebb vidékek, s most nem arra gondolok, hogy szebb táj vesz-e körül bennünket vagy zordabb a környezet, hanem arra, hogy a történelem mást kínál fel az egyik s mást egy távolabbi helyszínen. A Béres család, a Béres cseppek feltalálójaként híressé vált idősebb, néhai Béres József familiája Szabolcs megyének abban a szegletében élt, ahol Ukrajna és Románia is hamar elérhető, de Szlovákia sincs messze. Kisvárdától egy ugrás a határ, és a határ túloldalán magyar nevű falvak sorakoznak, magyarul beszélő lakosokkal, akiknek egy része sem ukránul, sem pedig románul nem tanult meg máig sem. A vidék lakosait tehát – ha egyáltalán lehet illet mondani – a trianoni döntés még érzékenyebben érintette, mint a határoktól távolabb élő embereket. Ezúttal is az érdekelt bennünket, az ott élők, akik már jóval a „békediktátum” után látták meg a napvilágot, mit tudtak, mit hallottak szüleiktől, nagyszüleiktől az 1920-as eseményekről, s hogyan gondolkodnak a tragédiáról napjainkban. Ifjabb Béres Józseffel és feleségével, Klára asszonnyal beszélgettünk.

– Trianon nevének említésekor előugrik valamilyen gyermeki emlék?

B. J.: Valójában nagyon keveset tudtam róla akkoriban. Sem családi, sem baráti körben nem esett mélyebb szó róla, és persze éppúgy, mint bármelyik iskolában, a mienkben sem tanítottak nekünk semmit a trianoni eseményekről. Ma már tudjuk, hogy hatalmas történelmi hiányosságok közepette nőtt fel a II. világháború után született nemzedék. Csak „megbölcsült” fejjel kezdi összerakni az ember, mi is történt, történhetett a nagyszüleivel és a szüleivel Trianon kapcsán. A rendszerváltás után, amikor rendszeresen lehetővé vált a számunkra, hogy a Kárpát-medence mai Ma-

gyarországon kívül eső szegleteibe is eljussunk, a feleségem és én is akkor döbrentünk rá valójában, mit is jelent a trianoni tragédia. Ha a legrövidebben akarom kifejezni, hogy mit érzek, akkor azt mondom, fizikai és lelki fájdalmat egyaránt. Én huszonnégy éves koromban jutottam el először a Partiumba és Erdélybe. 1974-et írtunk, egy kisvárdai pedagógus csoporttal utaztunk oda. Talán még – ha jól emlékszem – az első külföldi utam is ez volt. Nagyváradot, Kolozsvárt, Marosvásárhelyt néztük meg, s különösen mély nyomot hagyott bennem az, hogy sokan, fiatalok és idősek egyaránt azt kérdezték tőlünk, mikor jön Kádár János a felszabadító seregekkel. Nekik ugye, más volt az optikájuk a Kádár-rendszer megítélését illetően, a mi körülményeinket, lehetőségeinket sokkal jobbnak gondolták.

B. K.: Én is hasonlókat tudok elmondani a gyerekkori Trianon-émlékeimről, mint Jóska. Ha őszinte akarok lenni, az

Béres József és Béres Klára, a vállalt kommunikációs igazgatója. Három gyermekük közül a két nagyobb, Melinda és Marcell már szintén a cég tagja. (beres.hu)

én életemben akkoriban Trianon gyakorlatilag nem létezett, gondolom, elsősorban azért, mert a családkban nem volt jelenlegi határainkon túlra rekedt rokon vagy jó ismerős. Persze ettől függetlenül nincs kétségem afelől, hogy a felmenőim pontosan tudták, mi történt. Ma azzal magyarázom hallgatásukat, hogy őket annyi keserűség, fájdalom, megpróbáltatás érte, hogy egyszerűen nem merték átadni nekünk a történelmet, alighanem azért, mert védeni akartak minket, a gyerekeiket. Akkoriban zárt világban éltünk, nem utaztunk, a külvilágból ezek az információk nem értek el. A szemünk akkor nyílt meg igazán, amikor személyesen is eljutottunk a szomszédos országokban élő magyarokhoz.

B. J.: Ugyanakkor fiatal felnőttként a családom kapcsán mégis közelebb kerültünk a dolgok megértéséhez. Édesapám Záhonyban született; apai nagymamám Kutasy lány, akinek felmenői talán az Ugocsa vármegyei Kutasyak voltak. A II. világháború előtt még át-átjárógtak Csapra a katolikus templomba, de 1945 után végképp megszűnt a kapcsolat. Anyai ágon pedig mondhatom, tipikusan trianoni családfánk van. Édesanyám három testvére Zólyomban született, közülük a legfiatalabb 1915-ben. A főtéren laktak, ám Trianon idején, 1920-ban a csehek elzavarták a magyarokat. Ezt pontosan így, ezekkel a szavakkal mesélte el nekem nem is olyan régen egyik nagynéném. Budapesten, a Wekerle-telepen telepedtek le, aztán a család az évek során szétszóródott, édesanyám Bodrogkisfaludon született. Persze meséltek nekem a szüleim erről a „vándorlásról”, de soha nem tették mellé, hogy mindezt Trianon okozta.

- *No, erre mondják sokan, hogy nincs magyar család, amelynek a génjeiben ne hagyott volna nyomot Trianon.*

B. K.: Jóska édesanyjáról én is jóval később tudtam meg, hogy milyen nemes szívű honleányként élte fiatal éveit. Kisvárdán a Szent Orsolya Rendben végezte el a tanítóképzőt, s alig kapta meg a diplomáját, amikor elvállalta, hogy Erdély legtávolabbi vidékére megy tanítani. Mindez a bécsi döntés után történt, amikor Erdély egy részét visszacsatolták Magyarországhoz. 1940-41-től néhány évet töltött ott, és nagyon szép emlékeket hagyott benne az erdélyi lét. Sokszor felemlgette nekem is a gyönyörű gyergyói hegyeket, az ott élő embereket, egész életében szeretettel emlékezett azokra az időkre.

- *Idősebb Béres József - nekem Jóska bácsi - sorsát némi-képpen ismerve, rájön az ember, milyen furcsa is az élet. Az ő mezőgazdasági kutatásait és eredményeit sokan megirigyelték, s nem kevés méltatlan, rosszindulatú támadás érte életében. A feje felett vitatkoztak, az egyik ezt mondta róla,*

a másik azt, az egyik ezzel támadta, a másik azzal. Az egész életére rányomta a bélyeget az áldatlan vita, de aztán, hogy úgy mondjam, győzött. A Béres Csepp hatalmas sikert aratott. A magyar történelmi eseményekről, beleértve Trianont is, ugyancsak ádázul tudnak vitatkozni a történészek, s az egyik ezt mondja, a másik meg az ellenkezőjét. Viszont bárki bármit mond, az vitathatatlan, hogy a trianoni „békediktátum” begyógyíthatatlan sebeket okozott a magyarságnak. Lehet ezeket a sebeket a mindennapi életben gyógyítani?

B. J.: Mindannyiunknak az a feladatunk, hogy tegyünk meg mindent a sebek gyógyításáért. Sajnos, úgy érzem, még ma is nagyon sok itthoni magyar ember nem ismeri igazán a határon túliak életét, ezért kevesen is érzik igazán a szükségét a gyógyításnak. Jó lehetőség a személyes tapasztalat. Mi sokszor vittük magunkkal a gyerekeinket az elszakított területekre, és utazás közben beszélgettünk, láthattuk, mennyire sokat jelentettek ezek a saját maguk által megélt élmények. Jól emlékszem az akkor még kisgyerek fiacskánk megrökönyödésére, amikor rádöbent, hogy annyi sok kilométerrel a határon túl, milyen szép magyarsággal beszélnek az emberek. Erdélybe azóta is nagyon gyakran eljutunk, a többi terület kissé „elhanyagoltabb”, de törekszünk a hiány pótlására. Annál is inkább, mert, ahogy az előbb említettem, a Felvidékhez családi szálak kötnek, Délvidéknek pedig sokat köszönhetünk mi, Béresek. Még a Béres Csepp történetének kezdetén, amikor idehaza oly sok támadás érte édesapámat, a délvidéki Magyar Szó hosszú cikkekben foglalkozott a kutatásaival. Persze, aztán rengeteg beteg ember kereste fel őt onnan, sok jó embert megismertünk, az ottaniak mindig nagy szeretettel támogatták a munkásságát. Az életéről szóló dokumentumfilmben is többen megszólaltak.

B. K.: Valóban érdekel bennünket a nagymagyarországiak élete. Éppen a napokban jártuk be Maurer Oszkár borász barátunk vezetésével a délvidéki Szerémséget. Nálunk, azt mondhatom, napi téma a beszélgetéseinkben mindaz, ami az elszakított területeken történik. Igen jó érzés az is, hogy a kisebbik fiunk már magától utazott Kárpátalja felfedezésére. Szerencse volt az is, hogy gyerekeinket olyan tanárok tanították, akik érzékenyek voltak a határon túli magyarságra, többször elvitték őket Erdélybe is. Minden utazás után tapasztaltuk, hogy mennyire megérintette a gyerekek szívét mindaz, amivel ott találkozott. Őket már nem kell arról győzködni, hogy közünk van az ottani emberekhez. De azt is tudom, sajnos, hogy ez a gyakorlat ma még nem általános. Amiatt kifejezetten szomorú vagyok, hogy az iskolákban a történelemoktatás mind a mai napig nem segít nekünk igazán a történelmi tisztánlátásban.

- *Trianon ügyében, úgy tűnik, nekünk meg kell elégednünk azzal, amit jó néhány jelentős politikus úgy fogalmazott meg az elmúlt kilencvenegynéhány évben, hogy senkivel sem bántak el olyan csúnyán a huszadik században, mint a magyarokkal. Arról nem is beszélve, hogy a környező országok, amelyek területeket „kaptak” a régi Magyarországból a diktátum következtében, választási küzdelmeikben mindmáig előveszik a magyar kártyát, azaz a magyarellenességet, és ez sajnos gyakran hatásosnak is bizonyul.*

B. J.: Sajnos – mindannyian tudjuk –, így van. Ezért fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy mi alapvetően civil álláspontból közelítjük meg a kérdést, mert úgy gondoljuk, hogy a magunk lehetőségei mentén haladva tudunk a leginkább előremutatón cselekedni. A civil társadalomnak és a politikának szerintem egészen más feladatai és eszközei vannak a történelem eseményeit illetően. Én a magam lehetőségeire szeretek elsősorban támaszkodni, s akkor nyugodt a lelkiismeretem, ha megteszek mindent, amit a magyarság érdekében tenni tudok. S ha már iskolákról volt szó, én is hiszek abban, hogy ha eljutnak a gyerekek a határon túli magyarlakta területekre, és megtapasztalják, mi is van a magyar határok másik oldalán, a Kárpát-medencében, akkor az segít a bennük élő tévhiteket eloszlatni. Akik egyszer eljutnak, mondjuk a Gyimesekbe, és ott meghallják a magyar szót, azok már nem fognak kételkedni abban, hogy az erdélyiek a mi testvéreink. Abban biztos vagyok, hogy ez egy jó lehetőség a fejekben lévő homályt eltüntetni. Szerecsére már elindult ez a folyamat.

B. K.: Azért én olykor elképedek azon, hogy ennyi idővel a rendszerváltás után, az emberek széles köre még mindig nem sokkal tart előbbre a saját történelmünk ismeretében. Éppen a minap mesélte lehangoltan nekem egy nagypapa, hogy amikor a tanító néni azt kérdezte unokája osztálytársainak szüleitől, hová menjenek a gyerekekkel osztálykirándulásra, Németországba vagy Erdélybe, a szülők a tanító javaslata ellenében is a német utat szavazták meg. Nagyon sajnálatos, hogy azok a szülők nem tudták, hogy egy erdélyi kalandozás sokkal többet adott volna a gyerekeknek. Úgy vélem, mindaddig, amíg a történelmünk tanításában a tankönyvek nem egységesek, amíg nincs eleendő bátorságunk ahhoz, hogy megfogalmazzuk, igen, volt egy igazságtalan szerződés, ez történt velünk, addig marad is a zavar a fejekben. El kell mondjam, soha nem gondoltam volna, hogy országunk lakóit morálisan mennyire megrendítették, meggyöngítették és megosztottá tették az elmúlt évtizedekben, beleértve a rendszerváltás utáni időszakot is. Úgy telt el csaknem száz esztendő, hogy a magyarok nem voltak képesek az események tárgyszerű

értékelésére. Teljesen egyetértek a férjemmel abban, ha már olyan az oktatás, amilyen, ha ennyire vegyes a kép az emberekben, akkor a civilekre még nagyobb feladat hárul. A saját lehetőségeink szerint mindent meg kell tennünk a nemzet egységéért. Mindahányszor ilyesmiről beszélünk, felbukkan emlékezetemből a farkaslakai tanító panasza. Sok évvel ezelőtt jártunk arra, egy ottani pedagógus ezt mondta: „Tudja, Klárka, ott jártunk Magyarországon, Budapesten, a lányaink szép viseletben voltak, mindenki körénk állt és gyönyörködött bennük, örültek nekünk az emberek. Kérdezték, honnan jöttünk, mi büszkén válaszoltuk, hogy Erdélyből. Ők meg csodálkoztak azon, hogy mi milyen jól tudunk magyarul beszélni. El tudja képzelni, milyen óriási fájdalom volt bennünk ez a csodálkozás?”

- *Sajnos, sokunknak vannak ilyen szomorú élményei. S tézte ezeket a fájdalmakat a népszavazás, amikor megtagadtuk a határainkon kívül rekesztett magyarokat. Holott ha ismerjük az irodalmunkat vagy ha kinyitunk egy történelemkönyvet, rá kell jönnünk, hogy Erdély, a Felvidék, a Délvidék nélkül egyszerűen nincs magyar történelem. És sajnos arra is rádöbbenhettünk, hogy az embereket az idő, valamint ellenségeink aknamunkája igencsak meg tudja változtatni. Mily’ furcsa az is, hogy ebben a hatalmas demokráciában, amelyben élünk, pontosabban azt hazudjuk, hogy abban él a „modern” világ, ennyi idő alatt sem tudtunk kiharcolni a határon túl élőknél autonómiát.*

B. J.: Márpedig a saját ügyeinkért, saját érdekeinkért senki nem fog kiállni helyettünk. Tehát ami a mi dolgunk, azt nekünk kell elvégezni. A politikának és a civil társadalomnak együtt, úgy, hogy ki-ki a maga feladatát teljesítse. Nem akarok sok szót fecsérelni az Unióra, de egyetértek a korábbi Trianoni Szemlében olvasott Kásler-interjúval, melynek egyik gondolata a trianoni eseményekkel kapcsolatban az, hogy „nem kell egy politikusnak mindent tudni földrajzról, történelemről, de hogy ennyire ne tudjanak semmit, azt igencsak furcsállom”. Nos, nagyon sajnálatos, hogy sok a tudatlan, a megvezetett vagy megvezethető politikus ma is.

- *Aki meg nem az, annak talán a rossz lelkiismerete diktál hamis, erkölcsstelen dolgokat.*

B. J.: És nem érdeke, sőt, kifejezetten ellentétes az érdekeivel az igazság kimondása. Láthatjuk számos politikus „székfoglaló” tevékenységét, akik csak fönn akarják tartani jól fizető állásukat, de nem érdekeltek a dolgok tisztázásában. Elvileg persze az Európai Unió felállásával oldódtak a merev határok, azaz átjárhatóbbá váltak. De a különféle kultúrájú népek nem nagyon akarnak egymással összekeverve élni.

B. K.: Annyi bizonyos, hogy egy hazugságra épülő, homályba rejtőző, büntudattal terhelt kapcsolat soha nem tud őszintévé válni. Visszatérnék még arra a bizonyos gyalázatos népszavazásra. Nem hittem el, hogy ez létezhet! Azóta is sokat töprengtem rajta, miért történhetett meg. Az biztos, hogy valami, valamikor nagyon rossz irányba fordult. Sok emberrel beszéltem akkoriban, és emlékszem, mennyire megdöbbenett, hogy a szavazás előtt többen, komoly emberek fontolgatták, mérlegelték, hogy vajon melyik választás lesz a jó Magyarországnak. Ez képtelenség! Ha valaki a testvérem, hozzám tartozik, a családom tagja, akkor nem kérdés, hogy segítsék-e rajta, vagy nem. Csakis az vezérelhet, hogy a támasza legyenek. Aki nem így gondolkozik, az bizony nagyon összekever valamit. Hát, lehet töprengeni rajta, hogy miért, hogyan jut el egy ország népe oda, hogy már nem érdeklődik a saját és a sajátjai sorsa iránt! Mi az oka a történelmi közönynek?

– *Én ezt nem tudtam megfejtani. Mert nemcsak Magyarországon, hanem – igencsak jól látjuk mostanában – az egész Európában történelmi amnéziában szenvednek az emberek. A saját elpusztítóikat nem akarják nevükön nevezni, és így tovább.*

B. K.: Szerintem ennek a nagyon furcsa, liberálisnak mondott, valójában ál-liberális szemlélet, gondolkodás a gyökere. A hazug információk, megtévesztések tömege, a hamis érdekek, hamis példaképek ezreinek a ránk tuszkolása törvényszerűen eltévelyíti az embereket.

B. J.: Amit feleségem mondott, ahhoz annyit fűznék még hozzá, hogy sokszor tapasztalhatjuk, hogy az alapvetően jó szándékú emberek is csak magukkal vannak elfoglalva. A modern társadalmakban alapvetően önzővé váltak az emberek, holott mindenkinek van több-kevesebb lehetősége, hogy segítőkész szándékkal tekintsen a világra. Nekünk talán szerencsénk is van, amiért úgy hozta a sorsunk, hogy kellő tapasztalással láthassunk rá erre a problémára, és a következményekre. Mi az egymásra figyelés útját, egymás támogatását választottuk magunknak.

– *Valóban önzővé váltak az emberek, ugyanakkor szerintem buták is. Majd ha egy kisvárosra rázúdul ugyanannyi migráns, mint ahányan ott laknak, arra a helyre, amit az ott lakók építettek fel, ahol közösen örültek, dolgoztak, szenvedtek, ahol a közös történelmet őrzik a kövek, ahol a hagyományok is közősek és az emberek félszavakból is értik egymást, nos, akkor jön majd el Európa „trianonja”. És mindez csak azért, mert néhány hátszándékú ember – nyilván csak saját érdekeit nézve – mást akar.*

B. J.: Úgy tűnik, valóban önző és rövidtávú gondolkodás jellemzi ma a világunkat, és a történelmi tapasztalatoknak a nem kellő figyelembevétel. Mert a történelemből mindig

lehet tanulni, de mégsem tanulunk, és végül akkor kapkodunk, ha már ég a ház. Visszatérve Trianonhoz, mondtam már, hogy mi nem vagyunk a történelem szakértői, de azért Teleki Pál „vörös térképéről” hallottunk, ami etnikai alapon húzta volna meg határainkat. A trianoni döntés nem ezt követte, és ez a legnyilvánvalóbb igazságtalanság. Én magam nem hiszek a megváltoztathatatlanban. Ennél nagyobb ügyek is megváltoztak már: amit ember hozott létre, azt meg is tudja változtatni.

– *Adja Isten! A hétköznapiakban mit tehet az ember azért, hogy a szétszaggatottság fájdalmát enyhítse?*

B. J.: Dolgokat befolyásolni nem siránkozással, hanem cselekedetekkel lehet. Ezért számunkra is a tettek váltak elsődlegessé, tegyünk meg mindent, amit meg tudunk tenni. És ahogy már mondtam, hiszem, hogy minden egyes ember tud tenni a világ jobbá válásáért. Amikor a határainkon túl élő magyarokhoz megyünk, soha nem azon búsulunk, hogy milyen rossz helyzetben vagyunk. Igyekezünk kapcsolatba kerülni olyan emberekkel, intézményekkel, akik tisztességgel, példamutatóan végzik a munkájukat. Ha az ő megmaradásukat, fejlődésüket segítjük, azzal nemzetársainkat abban támogatjuk, hogy szülőföldjükön maradjanak, testileg, lelkileg erősödjének. Mert ha teljesen kihal ezeken a területeken a magyar, a helyzeten lehetetlen lesz javítani. Bennünket tehát nem egy ügy nehézsége vagy politikuma érdekel, hanem a cselekvés lehetősége. A Béres Alapítvány fennállásának közel 25 éve alatt nagyon sok kapcsolatot épített ki. Sok civil kezdeményezést, iskolákat, oktatóműhelyeket támogatunk a határon túli területeken is. Rengeteg jó példát látunk, nem is kell kitalálni újakat, elegendő az ő munkásságukat segíteni. Példaként említhetem a partiumi Csillagocska Alapítványt, amely magyar óvodát működtet, s körülötte már táncsoportok, zenekarok, énekkarok nőttek ki. Vagy Kallós Zoli bácsi iskoláját is Válaszúton, ahol a környékből gyűjtik össze a gyerekeket, hogy anyanyelvükön tanulhassanak, a Csibészeket Csíksomlyón, ahol nehéz sorsú fiatalokat mentenek meg az elkallódástól. A hétfalusi csángókhoz néhány éve úgy kerültünk el, hogy egy csíksomlyói zarándoklat után meglátogattuk őket. Kíváncsiak voltunk, hogyan él ez a maroknyi magyar a végeken, Brassó mellett. Nem lehet elmesélni, milyen hatalmas szeretettel fogadtak bennünket, s mutatták be, hogyan őrzik és tisztelik ősi hagyományait. Azóta szoros a kapcsolatunk, a legkülönbözőbb módon igyekezünk a segítségükre lenni. Kapcsolatban állunk a Rákóczi Szövetséggel is, nagyon fontosnak tartjuk azt a munkájukat, amit egyebek mellett a Felvidéken végeznek a magyar gyerekek magyar iskolába íratását ille-

tően. Délvidéken a bácskossuthfalvai református közösség óvodai programja is nagyon közel áll a szívünkhöz. És a példákat sorolhatnám tovább... Az igazán szép ezekben a kapcsolatokban, hogy valamennyi lelkiekben is nagyon sokat jelent, nekik is, meg nekünk is. Határon túli útjainkon mindkettőnk legszebb élményei emberi megnyilvánulásokból adódnak, amikor rendkívüli, tiszta, példaadó emberekkel találkozunk. Ők azok, akik Trianonnal összefüggésben is azt mutatják meg, hogy mit jelent büszke magyarnak lenni. Őrzik a nyelvünket, hagyományainkat, a kultúránkat, és nehéz körülményeik ellenére sem jut eszükbe, hogy elhagyják a szülőföldjüket. Nem azon törik a fejüket, hogy jobban lehetne élni nálunk, vagy Nyugaton, hanem családot alapítanak, közösséget építenek. Ez az igazi példaadás. Azokat a karakterjegyeket ismerjük fel bennük, akikről Orbán Balázs másfél évszázada olyan nagyon szépeket írt, s amelyek olyan erősek, mint az acél. Kiállják az idő próbáját!

B. K.: Valóban, Nagymagyarországot felfedező útjainkat kivétel nélkül így éltük meg: „elindultál és csodát találtál”. Nem arról van szó, hogy megyünk és megmentjük a világot, hanem hogy elmegyünk, tapasztalunk, és rájövünk arra, dolgunk van egymással. Nekem szent meggyőződés, hogy aki egyszer kapcsolatba kerül határon túli magyar közösségekkel, és megtapasztalja, hogy határainkon túl milyen csodálatos szívű és hazaszerető magyar emberek élnek, már nem lesz kérdés a számára, ki hová tartozik. Aki egyszer eljut például Erdélybe, abban örök sze-

Dr. Béres József, az alapító, 1993

relem ébred a táj és az emberek iránt. Azt hiszem, ez az, ami miatt az ember évről évre visszavágyik. Mára a mi utazásaink tudatos kapcsolatkereső utazásokká fejlődtek, amikor a táj és az események hangulata mellett leginkább az emberekre vagyunk kíváncsiak. Megmártózkodunk abban a vendégszeretetben, amely a magyarságról, az együvé tartozásról szól. Ezer szép emlékünks van. Mindannyiszor meghatódom például, amikor arra a református lelkészre gondolok, akit rendre meglátogatunk, valahányszor arra visz az utunk. A faluban rohamosan csökken a magyarság száma, gyülekezetében talán ha húszan vannak. És ez a lelkész azt mondja nekünk, hogy a mi látogatásunk igen sokat jelent neki, mert egyfajta anyaországi törődést jelent, ami erőt ad a számára.

B. J.: Mindez Karácsonyfalván történt, évente elmegyünk oda. És ehhez édesanyámnak is van köze. A beszélgetésünk elején említettük, hogy ő 1940-ben Észak-Erdély visszacsatolása után vállalt munkát Erdélyben, Gyergyóhollóban. Mikor néhány évvel ezelőtt a csíksomlyói búcsúba készültünk, eszembe jutott, hogy a szokásos pünkösdférfi kirándulásunkon eredjünk édesanyám „nyomába”. Megszerveztünk s a barátainkkal együtt felkerestük a helyet, ahol valaha tanított. Életre szóló lett az élmény! A román iskolaigazgató, a román tantestület, a román pópa és egy magyar asszony, Magdi néni fogadott bennünket díszbe öltözve, csokoládéval, innivalóval. Eleinte az volt az érzésünk, kicsit tartanak tőlünk, de mi a barátságot kerestük, és meg is találtuk. Elbeszélgettünk, aztán megnéztük a régi iskolát, láttuk azt a termet, ahol édesanyám tanított. Az épületben ma óvoda van. A közelében a sokat emlegetett, régi görög-katolikus templom, sajnos, ma már ortodox, és kár, a régi dokumentumokból semmi nem maradt meg, mindent megsemmisítettek. De kedves volt, ahogyan fogadtak bennünket, érezhetően örültek nekünk, és nem csak a magyarok. Ez is egy „trianoni történet”.

B. K.: Összegzésként talán mondhatjuk, nekünk, mai felnőtteknek egyik legfontosabb feladatunk az, hogy a következő generációt megszólítsuk. Egyáltalán nem mindegy, mit adunk át nekik, mire tanítjuk meg a gyerekeinket. Meggyőződés, hogy gyökereink megismerése, történelmünk, népi énekeink, táncaink, gazdag viseleteink, hagyományaink bőséges alapot kínálnak ebben a kesze-kusza mai világban egy boldog élethez. Ha rajtam múlna, a magyar néptáncot bizony kötelezően bevezetném minden iskolába! Tapasztalatból mondom, hiszen legkisebb gyerekünks kiváló néptáncos, otthon van a népzeneben, s látom, emberként, férfiként mit formál rajta a mi kultúránk.

– *Igazi férfiakra bizony nagy szüksége van az országnak.*